

Karel Joos

Het ochtendland

Houtekiet

Antwerpen / Amsterdam

© Karel Joos / Uitgeverij Houtekiet 2017
Houtekiet, Katwilgweg 2, B-2050 Antwerpen
info@houtekiet.be
www.houtekiet.be
www.kareljoos.be

Omslag Maarten Deckers
Omslagillustratie Macoto Murayama,
Yoshino cherry - v - wc, c-print/diasec framing, 2009
Courtesy Frantic Gallery
More information about the artist: www.frantic.jp
Opmaak www.intertext.be

ISBN 978 90 8924 594 6
e-ISBN 978 90 8924 595 3
D 2017 4765 33
NUR 301

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission of the publisher.

*The bitterness we sold to the junk man
– he got it alright, but we have it still.*

JOHN STEINBECK

The Grapes of Wrath

Stok

Nooit eerder had Thomas Triepke zich zo zeker van zijn stuk gevoeld. Het pinggeluid van de lift joeg hem de gang op naar het gedeelte waar de bazen kantoor hielden. Kort en beslist aankloppen. Meteen naar binnen gaan.

De chef van het telecomlab had net een flinke hap van zijn sandwich genomen. Zijn mond zat vol witbrood, tomaat en geraspte worteltjes.

‘Ik wilde je spreken over die verhuizing,’ zei Thomas.

‘Een volstrekt natuurlijke gang van zaken.’ De chef kauwde en slikte. ‘We moeten onze toekomst beschermen tegen het verleden.’

Dat was hem ongetwijfeld ingefluisterd door hun nieuwe eigenaren. Fusie van gelijken, zo noemden ze het.

‘Ik ga niet mee,’ zei Thomas. ‘Ik wil niet naar Singapore.’

‘Luister, Triepke,’ begon de chef. ‘Als je gelooft in wat je doet, maakt het niet uit waar je terechtkomt. Californië, Hong Kong of Londen, het Beloofde Land voor mijn part. Wie zijn bestemming kent, vindt altijd de weg.’ Hij frommelde zijn sandwichpapier in elkaar en mikte de prop in het afvalmandje onder zijn bureau. ‘De wisselwerking tussen de gebruiker en zijn mobieltje gaat nog lang niet ver genoeg. We gaan in Singapore producten maken die de wereld zullen verbazen.’

‘Alsof dat in Berlijn onmogelijk is.’

De chef leek niet uit zijn lood geslagen. Na een nieuwe hap legde hij zijn broodje neer, pakte een krakerig papieren servetje en veegde zijn handen af.

‘Die Chinezen zijn gefocust, Triepke,’ zei hij smakkend, ‘en groot.’

Thomas kruiste zijn armen voor de borst. ‘Voor mij is het een principekwestie.’

‘Doe niet zo belachelijk. Jij bent net iemand op wie we rekenen.’ De chef vouwde het glanzende stukje servetpapier op. ‘Laten we nu gewoon de concrete modaliteiten afwachten. En praat eens met je vrouw.’

Thomas draaide zich om en ging bij de deur staan, klaar om te vertrekken.

‘Ik wil opnieuw naar mezelf luisteren. En ik heb er genoeg van dat anderen de lakens uitdelen in mijn eigen leven.’

Met een tip van zijn servetje veegde de chef langzaam zijn mond af.

‘Alsof we onszelf nooit bedriegen.’

‘Mijn besluit staat vast.’

Beneden in de marmeren hal van het kantoorgebouw passeerde Thomas de bezorgd kijkende baliemeisjes en haastte zich zonder een groet naar buiten. De Ernst-Reuter Platz lag als een reuzenknoop pal op de grote boulevard die de stad overdwars doormidden sneed. Hij stak de weg over, liep naar de grascirkel van de enorme rotonde en koos een zitbank uit. Zijn hart bonsde terwijl hij de fuchsiarode letter T bekeek, boven op het dak van hun brede toren.

★

Thomas parkeerde en liep zijn huis voorbij. Hij trok zijn jasje uit en wandelde in de richting van het S-Bahnstation Lichterfelde-West. Aan de overkant van de straat zag hij tussen de bomen een zilverkleurige terreinwagen staan. Zorgvuldig afgesteld en dooraderd met elektronica; dat was evolutie op haar

best. Nochtans vond iedereen in de wijk de tuinen hier zo mooi. Die waren samen oud geworden met de landhuizen in kleurige baksteen of typisch Duits vakwerk in de gevels. Thomas sloeg af en liep via de kerk tot bij het parkje. Op het terras bij Frau Lüske zaten mensen in de zon. Hij besloot door te wandelen. Naast de kleine speeltuin vlak bij waar hij woonde lag een voetbalveldje, halfverdoken in het groen. Het was hoogstens twintig meter bij twaalf. Hij hoorde de bal kletteren tegen het hoge draadhek dat eromheen stond en stemmen van tieners die er vaag achteraan zweefden.

Vanop afstand zat hij naar hen te kijken. Ze bewogen nonchalant, met slepende voeten. In duels deden ze truitje-trek zoals echte voetballers. Na een doelpunt sprongen ze om ter hoogst in de lucht en maakten ze typische gebaren naar het onzichtbare publiek. Vroeger was hij heel sportief. Daarom was Sarah op hem gevallen. Onder andere, had ze eraan toegevoegd. Hij had het er onlangs nog met haar over gehad.

De jongens renden heen en weer over het veld. Zijn buik spande in zijn overhemd. Wat schoot er over van de man die hij vijftien jaar geleden was? Een nuttige idioot die zijn kennis verkocht. Een makke figuur die na een halfuur wandelen al op een bankje ging zitten om bij te komen. Hij stond op.

Het hek van de tuin was open en hij beklom de arduinen trap naar het portaal bij de voordeur. Zijn schoenzolen maakten een schurend geluid op elke trede. Misschien moest hij wachten tot ze met zijn allen aan tafel zaten. Onmiddellijk beginnen, de korte pijn. Na het dessert was allicht beter. Of net ervoor. Hij zou Sarah kunnen volgen naar de keuken. Een gedempt gesprek en dan samen weer aan tafel. Hij zou het woord nemen en zijn jongens verduidelijken dat ze zich geen zorgen hoefden te maken. Hij kon het uitstellen tot maandagochtend. Na het ontbijt, als Simon en Bastian al naar school waren.

Thomas stapte de hal in. Dieper in huis hoorde hij gerommel. Dat was Sarah. Hij besloot haar in de keuken op te wachten.

‘Wat doe jij hier?’ vroeg ze.

‘Ik heb vandaag te horen gekregen dat ze het lab naar Singapore gaan verplaatsen.’ Thomas pauzeerde even. ‘In vertrouwen, want het wordt pas volgende week officieel bekendgemaakt.’

Sarah frunnikte aan een oorbel. Ze draaide haar armband om en om. Ze ging aan de keukentafel zitten, plaatste haar handen voor zich op het tafelblad en begon naar de zwart glanzende deur van de stoomoven te staren.

‘Waarom dan?’

‘Ze willen de boel omgooien. Het onderzoek dichter bij de groeipolen brengen.’

‘Word je ontslagen?’

‘Dat denk ik niet.’ Thomas maakte een verveeld gebaar. ‘Ik ben veel te duur.’

‘Moet je mee naar ginds?’

‘Liever niet.’

‘Wat ga je dan doen?’

‘Daar wil ik het met jou over hebben.’

Thomas ging tussen de tafel en de stoomoven staan. Het duurde even, misschien een seconde of twee, voor Sarah haar handen van de tafel nam. Met haar ogen wijd opengesperd masseerde ze haar slapen. Er trok een gelaten lachje over haar gezicht. Ze stond op, draaide zich van hem af en verliet de keuken.

‘Waar ga je heen?’ vroeg Thomas.

‘Nergens!’ schreeuwde ze vanuit de gang.

Natuurlijk had Sarah het zwaar. Ze zat alweer veel te lang thuis. Hij wist zelfs niet of ze ooit opnieuw weer aan de slag

zou kunnen. Misschien hoefde dat ook niet meer. Thomas herinnerde zich hoe ze die dag op de trap naar de voordeur zat, met haar huissleutel in de hand.

‘Drie maanden volledige rust,’ had hun dokter gezegd, ‘en dan bekijken we het zaakje opnieuw.’

Hij had haar aangeraden om therapie te volgen. ‘Een zenuw-inzinking zoals deze krijg je best geen tweede keer.’

‘Papa!’

Thomas liep van de keuken naar de tuin. Bastian stond al klaar, twaalf en onsterfelijk. Hij stormde met de bal aan de voet op hem af.

‘En Triepke gaat door,’ brulde de jongen.

Thomas verkleinde de hoek zo goed als hij kon. Met zijn armen hoog gespreid begon ook hij nu te brullen. Een simpele beweging en Bastian speelde hem de bal tussen de benen.

‘En Triepke scoort!’ riep de jongen. ‘Klassefits van de jonge spelverdeler. Ja, wat gaat die ons nog allemaal laten zien.’

Bastian holde de andere kant op en groette het denkbeeldige publiek ter hoogte van de hazelnootstruiken. Thomas ging de bal zoeken tussen een bosje hoog opgeschoten bamboe. Sarah wilde een Japans tuintje aanleggen. Ze had een soort gekozen die ondergronds niet ging woekeren. Anders zat je in geen tijd met bamboescheuten op plekken waar ze niet hoorden te zijn, bij de burens bijvoorbeeld. Dat boompje met die vreemde bladeren was recent aangeplant. Hij was de rare naam ervan vergeten. Iets met een o achteraan en dan nog een woord met meerdere klinkers.

‘In het Oosten wordt hij als een god vereerd,’ had ze gezegd. ‘En het was de lievelingsboom van Goethe.’

Thomas plukte de bal tussen de diepgroene stammetjes uit en trapte hem weg in de richting van Bastian. Waarop hij plots een lichte verrekking in de liesstreek voelde. Met een grimas

hinkte hij naar binnen, onder schaterend gelach van zijn jongste zoon.

‘En was je handen,’ riep Thomas. ‘We gaan straks aan tafel.’

Sarah had de palmkool te kort gestoomd en haar grijze garnalen waren half bevroren. Die licht geribde tomaten smaakten wel lekker. Een ras afkomstig uit Ligurië, hadden ze in de winkel gezegd.

‘Zullen we morgen samen iets doen?’ zei Thomas en keek zijn beide zonen aan. Die kleine blonde weerlicht en zijn opgeschoten broer. Simon kon best wat frisse lucht gebruiken. Het hoefden niet altijd toonladders of computerspelletjes te zijn.

‘Ik wist niet dat jij daar tijd voor had,’ zei Simon.

Vanaf nu had hij alle tijd van de wereld.

‘En je been dan?’ vroeg Bastian en stootte zijn oudere broer aan.

‘Heb jij wel zin om met je vader te spelen?’ vroeg Thomas.

‘Zolang het met voetbal te maken heeft,’ zei Simon plagerig.

‘Of met een labrador.’

Een lange wandeling met de hond, om alles in zijn hoofd op een rij te krijgen. Wat een goed idee.

‘We kunnen morgenochtend Laila meenemen naar Grunewald.’

‘En mama gaat mee,’ riep Bastian uit. ‘Tjing tjong is toch pas na de middag?’

‘Het is qigong,’ zei Sarah, ‘en denk eraan dat je morgen schoolwerk hebt.’

‘Mama hoeft zich geen zorgen te maken, jongens. We zijn tegen de middag terug thuis.’

De waterstraal ruiste terwijl Sarah de borden er half op hun kant even onderdoor haalde voor ze die in de afwasmachine zette. Ze wou helemaal niet wandelen met Thomas en die vieze hond. Ooit had ze haar man lachend gevraagd of hij niet liever met een mobieltje getrouwd had willen zijn. Dat had hij heel grappig gevonden, maar ze bedoelde het ernstig. Hij had geantwoord dat ze zijn BTS was. Het basisstation naast de antenne-mast waarin de zend-ontvangapparatuur staat. Iedereen staat omhoog te kijken en het echte wonder zit in dat hokje.

Altijd weer die elektronica. Moest ze dat nu romantisch vinden of beledigend? Er bestond blijkbaar niets anders dat de moeite waard was. Sarah ging met de afwasborstel langs de rand van de wijnglazen. In de eerste maanden van hun relatie had hij haar een open armband cadeau gegeven. Er stond een geluidsgolf in gegraveerd van zijn stem die zei dat hij van haar hield. Toen vond ze dat vertederend.

★

Ze was de enige in huis die al op was. Sarah rolde haar matje uit en ging zitten. Rustig en bewust ademde ze in en uit. Je kon voelen dat de dag zich klaarmaakte voor de zon. Hun pas aangeplante ginkgo stond te glimmen op het grasveldje. De vinken, de lijsters en de merels lieten zich horen.

Ze moest haar lijf en haar geest zuiveren van alles wat haar belemmerde. Een verbinding leggen met het grotere geheel. Zichzelf leegmaken en het universum laten binnenstromen. Met de top van haar wijsvinger trok Sarah de huid strak op de binnenkant van haar pols. Zoveel fijne lijntjes in het oppervlak. De oneindigheid was overal. Lijnen, groeven, keepjes, plooitjes, rimpels. En daaronder de afgrond, steeds dieper tot in de celkern waar het allemaal opnieuw begon. Dit was haar huid, dit

was haar eigen hand, die ze voor het eerst zo scherp afgelijnd leek te kunnen zien. Ze keek weer op. De slapende slang die opgekruld lag aan de basis van haar ruggengraat. Hoe ze die wakker kon maken. De energie op en neer doen stromen. Ze wilde zichzelf ontplooiën. Thomas zat in de weg. Haar kinderen ook, in zekere zin. Ze maakten deel uit van haar energieveld en toch voelde ze de verbondenheid afnemen.

Sarah kwam overeind en haalde de zonneblinden op. De keuze om gezonder te gaan eten had haar wakker geschud. Het gif was er stilaan uit. Suiker, vlees, cafeïne en alle andere rotzooi. Haar ingewanden leefden weer op nu ze enkel nog pure producten kocht. Geen verwerkte rommel meer die haar kregelig, futloos en opgeblazen maakte. Ze moest een beslissing nemen over haar toekomst en dan zou het definitief de goede kant opgaan. Het was hoog tijd dat ze haar slang omhoog liet kronkelen.

Thomas stapte met Laila aan de leiband door het bos. De jongens liepen afwisselend voor en achter hem. Hij kwam hier vroeger tennissen, in de Rot-Weiss club vlakbij. Dat was voor ze hun huis in Lichterfelde hadden. Bastian was eerst een hele tijd aan zijn hand gebleven tot hij boomtakken kon beginnen zoeken en van die lange grasstengels om op te kauwen.

In Singapore zouden ze radicaal andere dingen gaan maken. En wat dan nog als daar Chinees geld voor nodig was. De uitvinders zouden Duitsers zijn.

‘Met andere ogen kijken, Triepke, daar gaat het om. Die jongens denken op lange termijn en tegelijk vragen ze zich af wat ze morgen moeten doen om daar te raken.’

De nieuwe toestellen zouden onzichtbaar worden. Deel gaan uitmaken van ons lichaam. En de volgende stap was dat die lichamen met elkaar zouden gaan communiceren. Onze hersenen zaten vol elektromagnetische energie. Het was

slechts een kwestie van tijd voor we gedachten rechtstreeks vanuit ons hoofd zouden kunnen e-mailen. Wat er dan allemaal niet mogelijk zou worden. Beter begrijpen hoe mensen op elkaar inwerkten. Berekenen wanneer ze ongeduldig, blij of geprikkeld waren. Een machine die beter wist wat er te gebeuren stond dan wijzelf en problemen oploste voor die zich stelden. Hij wilde niet naar ginds verkassen. We waren al genoeg vervreemd van onszelf.

Het was tijd om terug te keren en Laila galoppeerde van hen weg. Thomas riep haar naam terwijl hij met de leiband tegen de zijkant van zijn knie sloeg. Wat zou die hond zich door hem laten commanderen?

‘Je zal erachteraan moeten, paps,’ zei Bastian.

‘Of trek je dat niet meer?’ vulde Simon aan.

De jongens hebben gelijk, dacht hij. Hij wilde opnieuw in conditie raken. Er zat een sportschool vlakbij in de Drakestraße. Een helder hoofd heeft sterke spieren nodig.

‘Laila, kom!’ Bastian rende de labrador achterna. Ook Simon trok een sprintje.

En morgen neem ik hen mee naar het vliegveld van Lüsse, dacht Thomas. Dat vinden ze vast leuk.

Sarah stapte zo dapper ze kon door het park. Zelfs nu, op een zaterdagmiddag vond ze Görli geen aangename plek meer. In haar tienerjaren was het vervallen spooreplacement met de steenkoolterminals een spannend stuk niemandsland waar de natuur doorheen kronkelde. Al die tijd waren er plannen gemaakt voor een glooiende stadsoase. Vandaag was het langwerpige park met de ligweiden en de kinderboerderij vergeven van Afrikaanse dealers die je binnen de paar minuten wisten te voorzien van gelijk welke brandstof om een easyJet-weekend op te fleuren.

‘Oké, you give me fifty euro for five grams.’

Dat komt ervan als iedereen hier wil zijn. De fuifbeesten met hun goedkope vliegtickets en de vluchtelingen op zoek naar wat dan ook. Dit was geen stad meer om je thuis in te voelen.

‘Mevrouw Triepke,’ zei hij. ‘Komt u binnen.’

Die kale kop en dat jonge gezicht. Axel kon alles oplossen. In de kamer hing zijn geur in de lucht: fris en houtig. Ze kende de weg.

‘En hoe is de week verlopen?’

Sarah haalde de schouders op en zette haar tas op de grond.

‘Komt wel goed,’ hoorde ze hem zeggen.

In een topje en een boxershort ging ze op de behandeltafel liggen. Ze legde haar armen naast zich neer en sloot de ogen. De ch’i in stilte laten stromen. Sarah voelde zijn vingers op haar voetzolen. Ze wist dat ze over haar lichaam zweefden. Hij plaatste ze tegelijk op haar voorhoofd en haar navel. Drukte op haar borstbeen en in de holte van beide ellebogen. Elke blokkade werd geopend zodat haar levensadem opnieuw vrijkwam. Ze had een kleine tatoeage boven haar navel laten plaatsen. Een spiraal als basis ging over in gestileerde kronkeltjes die naar boven uitliepen in een rechte lijn, bekroond met een lotusbloem. Vorderend op het pad naar verlichting laat je de strijd met het leven geleidelijk achter en wordt je bewustzijn van de omgeving groter. Volmaakte harmonie is het eindpunt.

Ze draaide zich op haar buik en alles herbegon. Halverwege de beide kuitspieren. Dan net boven het staartbeen en van de nek naar beneden langs de ruggengraat. Duwen, strelen en zweven. Het voelde alsof ze oploste in de lucht. Een nevel die vrijkwam in zuiverende wolkjes.

‘Zo,’ klonk het ergens ver weg, ‘we zijn er.’

Sarah opende langzaam haar ogen. Axel spoelde zijn handen af en ging achter het zwarte bureau zitten.

Toen ze het pand verliet, voelde Sarah zich licht en levendig. Dankzij qigong had ze, elke sessie een beetje meer, de stroom van donkere gevoelens en het wanhopige rondrazen van haar gedachten teruggedrongen. Ze voelde zich klaar voor een nieuwe start. Waarom zouden ze niet verhuizen naar Singapore? De jongens waren oud genoeg en zij kon daar een job vinden. En Thomas zou weer in zijn kracht komen. Ze had hem vroeger veel leuker gevonden. Sterk en intelligent. Nu was hij flets en vervelend. Dat moest veranderen en daarom kregen ze die unieke kans in de schoot geworpen. Een plek ver van hier waar je opnieuw kon beginnen.

Maar eerst een avondje stappen. Ze had haar beide vriendinnen al zo lang niet meer gezien.

★

Komt goed, dacht Sarah. Wankelend liep ze door het grind in de richting van hun voordeur. Ik ben helemaal genezen, lalde ze voor zich uit.

Beneden brandde er een staanlamp. Ze had Thomas gezegd dat hij niet moest opblijven voor haar.

Sarah liep de trap op. In de badkamer trok ze duizelig haar kleren uit en spoelde gauw haar tanden. Ze nam een korte douche en ging stilletjes naast Thomas liggen. De muziek en de stemmen dansten nog rond in haar ruisende hoofd.

Ze waren zo blij geweest om haar weer te zien.

‘Wat zie je er stralend uit,’ hadden ze gezegd. ‘Die paar maanden thuis hebben je echt goed gedaan.’

Ze had over Singapore verteld. Dit soort kansen kreeg je niet vaak en de omstandigheden waren ideaal. Zij was in principe vrij, Simon ging over een jaar al naar de universiteit en Bastian zou zich wel aanpassen. Die vond het vast even span-

nend als zij. Haar vriendinnen hadden meteen beloofd om op bezoek te komen en met veel gin-tonic getoost op een mooie toekomst. Ze hadden zich samen voorgesteld hoe het zou zijn. Die futuristische sfeer en al dat water. Het scheen dat er zelfs otters in de baai leefden. Veel groen ook, meer dan hier in Berlijn. Een onbezorgde stad die niet anders wilde dan op elk gebied vooruitkijken. De gebouwen, het verkeer, alles was hypermodern. Je kon daar een nieuw leven opbouwen.

Bij het afscheid knuffelden ze haar langdurig. Er werd gehuild. Sarah zoende hen opnieuw en opnieuw. Ze voelde op dat moment echt dat ze op het punt stond een hoofdstuk van haar leven af te sluiten en kon bijna niet meer wachten tot het zover was.

Sarah probeerde Thomas wakker te maken.

‘Ik kan niet slapen,’ jammerde ze.

Ze drukte haar lichaam tegen het zijne en ging met haar hand in zijn pyjamabroek.

‘Kom,’ zei ze. ‘Even maar.’

Zodra Thomas op zijn rug lag, gleeed Sarah boven op hem en kustte zijn hals. Tegelijk bespeelde ze met haar onderlichaam zijn kruis. Het was zo vreselijk lang geleden.

‘Trek je broek uit,’ hijgde ze.

Het duurde een tijdje en toen ging alles vanzelf.

Terwijl ze hem bereed fantaseerde Sarah over Singapore. Hoe ze met Thomas door de stad dwaalde of wandelingen maakte langs de zee. Ze bezochten late feestjes en ontdekten musea. Zij droeg leuke kleren en had haar kapsel veranderd, kort en zachtjes warrig met een elegante lange pony. Hij zag er slank en gelukkig uit. Ze boog voorover en kantelde haar bekken. De beelden in haar hoofd begonnen te gloeien, werden wazig en losten op. Na een tijdje voelde ze hem verslappen. Hij was in slaap gevallen.